

KVOPP00A395Q

V Brně dne 13. srpna 2014
Sp. zn.: 873/2013/VOP/PS

Zpráva o šetření

ve věci sociálně-právní ochrany nezletilých M (nar.)
a T (nar.) K

Na veřejného ochránce práv se v únoru 2013 obrátila JUDr. K (dále také jako „matka“ či „stěžovatelka“). Stěžovala si na práci a postup Městského úřadu Beroun, odboru sociálních věcí a zdravotnictví (dále též jako „OSPOD“), konkrétně na práci vedoucího OSPOD a kurátora pro mládež Mgr. Petra Valty. Ve svém podání tvrdila, že nehájí zájmy dětí, je pasivní, zanedbává své pracovní povinnosti a uvedla, že k němu nemá důvěru, jeho přístup vnímá jako neobjektivní a zaujatý.

A - Předmět šetření

Tehdejší veřejný ochránce práv JUDr. Pavel Varvařovský se rozhodl skutečnosti, na které stěžovatelka ve svém podnětu poukazovala, a postup OSPOD prověřit; **zahájil proto ve věci šetření.**¹ Částí podnětu, v níž stěžovatelka namítala nedostatečný až laxní výkon kolizního opatrovnictví ze strany OSPOD (nehájení zájmů dětí v řízení před soudem), se však **rozhodl nezabývat.**²

V březnu 2013 ochránce vyzval Městský úřad Beroun k písemnému vyjádření (zejména jak OSPOD spolupracuje a komunikuje s otcem a jak s matkou dětí, zda a jak byl rodině nápomocen při konfliktech rodičů, jak jsou dodržovány soudem schválené dohody, jak se vyvíjí situace v souvislosti s podaným trestním oznámením, zda ji OSPOD sleduje, jakou roli zde aktuálně hraje Fond ohrožených dětí a Dětské krizové centrum atp.) a požádal o doložení kopie relevantní části spisové dokumentace.

V rámci šetření rovněž provedli pověření pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv místní šetření.

B - Skutková zjištění

Vzhledem k tomu, že skutkový stav věci je velmi obsáhlý a je znám jak stěžovatelce, tak OSPOD, nepokládám za nutné pro účely této zprávy popisovat chronologicky veškeré úkony, které byly ve věci ze strany stěžovatelky, OSPOD a ostatních zainteresovaných institucí činěny. Proto po prostudování všech shromážděných materiálů níže uvádím pouze skutečnosti, které pokládám pro posouzení věci za nejvýznamnější.

¹ V souladu s § 14 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

² Výchova a výživa nezletilých dětí byla projednávána před Okresním soudem v Berouně. V září, resp. v říjnu 2012 bylo v dané věci pravomocně rozhodnuto (byly schváleny dohody rodičů, jak ve věci úpravy výchovných poměrů, tak i pokud jde o úpravu styku nezletilých dětí s otcem) a kolizní opatrovnictví již nebylo ze strany OSPOD aktuálně vykonáváno.

Nezletilé [REDAKCE] vede OSPOD ve své evidenci od ledna 2012, a to v souvislosti s návrhem matky na úpravu výchovných poměrů.

Stěžovatelka s [REDAKCE] P [REDAKCE] R [REDAKCE] (dále jen „otec dětí“) nebyli sezdáni. Otec dětí v době, kdy spolu ještě žili, střídal dvě domácnosti (měl ještě jednu rodinu a byl ženatý s původní manželkou, s níž má 5 dětí – jsou narozené v r. 1991, 1993, 1994, 2001 – se kterými stále udržuje kontakt). M [REDAKCE] i T [REDAKCE] byly plánované, ještě než se narodily, dostala matka na každou 1,2 mil. Kč. Jako příčinu rozpadu vztahu stěžovatelka zmiňovala domácí násilí – partner ji dne 27. 12. 2011 před dětmi fyzicky napadl (pohádali se v autě, otec chtěl matku údajně umlčet, protože byla vulgární, 3x ji uhodil, matka v afektu zasahovala do řízení – projednáváno přestupkovou komisí, otec byl uznán vinným ze spáchání přestupku a dostal pokutu). Otec k tomu uvedl, že byl bezmocný, nevěděl jak ji umlčet, byla opilá, bezohledná a před dětmi vyčítala.

Po konfliktu otec bydlel v P [REDAKCE], matka s dětmi v Ú [REDAKCE]. Styk dětí s otcem probíhal sporadicky, nicméně na základě domluvy.

V únoru 2012 rodiče absolvovali dvě společné konzultace v Centru psychologicko-sociálního poradenství Středočeského kraje, pracoviště Králův Dvůr (dále také jako „CPS“). Ke vzájemné dohodě bohužel nedošlo.³

Dne 14. 2. 2012 otec nepředal děti matce a odjel s nimi na blíže neidentifikované místo, matku pravidelně informoval o jejich zdravotním stavu prostřednictvím e-mailu. Své jednání odůvodnil tím, že vypočítal poměr hodin, kdy děti byly v péči matky, k době, kdy o ně pečoval on, vyčíslil rozdíl a zhodnotil (a matce oznámil), že děti zůstanou v jeho péči následujících 25 dnů. Matka toto jeho jednání ohlásila na Policii ČR jako únos.⁴

Dne 6. 3. 2012 rodiče uzavřeli na OSPOD dohodu o styku s nezletilými (od 6. 3. 2012 do 22. 3. 2012 budou děti u matky, 22. 3. 2012 v 18:00 hodin si je obě převezme otec). Matka však v podnětu tvrdí, že měla strach a dohodu podepsala pod nátlakem (aby své děti mohla vidět).⁵

Otázka výchovy a výživy dětí byla projednávána před Okresním soudem v Berouně.

Dne 23. 3. 2012 OSPOD ve zprávě pro soud, mimo jiné, uvádí: „Je nezpochybnitelné, že oba rodiče mají veškeré předpoklady k řádné výchově, a tudíž i ke zdárnému budoucímu vývoji společných dcer, rovněž tak obě nezletilé jsou ve věku, kdy mají navázán velmi úzký vzájemný citový vztah k oběma rodičům. ... Jednou z možností je svěřit obě nezletilé do výchovy matky, ovšem za předpokladu, že soud zároveň pevně stanoví jasná pravidla styku dětí s otcem (pokud by tak

³ Viz zpráva ze dne 15. 2. 2012.

⁴ Policie ČR telefonicky kontaktovala OSPOD, pana Valtu, a byla s ním konzultována povinnost druhá a družky sdělit informace o pobytu dětí. Pan Valta Policii ČR sdělil, že „právní úprava v tomto ohledu není a dokud nerozhodne soud, nemá ani jeden z rodičů povinnost druhému sdělovat, kde se s dětmi zdržuje“ (viz záznam ze dne 14. 2. 2012). Na tomto základě policie odložila podání matky, situaci neřešila. Mgr. Valta toto své vyjádření následně popřel, resp. uvedl, že „si není vědom takové skutečnosti“ (viz protokol o soudním jednání konaném dne 24. 4. 2012, str. 11).

⁵ Čemuž odpovídá i např. e-mail otce ze dne 4. 3. 2012. Cit.: „...A garantuju Ti, že jestli na dohodu před OSPODem nepřistoupíš, ať už na tuto navrženou nebo jinou vyjednanou se mnou, děti Ti nepředám.“...

neučinil, je zde velmi reálná hrozba toho, že matka se bude snažit za stávající situace styk dcer s otcem nejen jakkoliv ztěžovat, ale dokonce pravděpodobně i negovat). Druhou variantou je opak v podstatě právní potvrzení současného faktického stavu péče o děti, ... a tudíž svěření nezletilých dívek do střídavé výchovy s tím, že interval střídání péče by byl stanoven v rozsahu maximálně jednoho kalendářního týdne s ohledem na poměrně nízký věk obou nezletilých". Matka zprávu OSPOD (Mgr. Valty) vnímá jako zaujatou, informace v ní uvedené považuje za zkreslené a nepravdivé; cítí se jí být poškozena.⁶

Dne 28. 3. 2012 soud vydal usnesení o nařízení předběžného opatření, kterým byly **obě dcery svěřeny do péče matky**.

Dalším usnesením (ze dne 9. 5. 2012) soud předběžně rozhodl o **styku otce s M. a T.** (soud rozhodnutí odůvodnil tím, že: „Matka nyní styk otce s nezletilými podmiňuje svojí přítomností, nesouhlasí s tím, aby u nezletilé u otce přespávaly, otcí umožňuje styk pouze přes den v minimální míře. ... Matka pravidelný styk otce s nezletilými znemožňuje a soud neshledal žádné okolnosti, pro které by bylo v zájmu nezletilých se s otcem stýkat pouze v přítomnosti matky či pouze v průběhu dne“). Rozhodnutí potvrdil i odvolací Krajský soud v Praze („...Bylo prokázáno, že otec je schopen řádně a zcela zajistit dlouhodobou péči o nezletilé, dcery jsou na něho zvyklé, mají ho rády. ...“).

Ve věci samé bylo pravomocně rozhodnuto v září, resp. 22. 10. 2012: nakonec byly **schváleny dohody rodičů** jak ve věci úpravy výchovných poměrů, tak i pokud jde o úpravu styku nezletilých dětí s otcem.

Do prosince 2012 bylo vše, více či méně, v pořádku – styk otce s dětmi, předávání dětí i placení výživného. Vztahy obou rodičů ovšem zůstaly vyhrocené.

Dne 30. 11. 2012 podala stěžovatelka na práci OSPOD (konkrétně Mgr. Valty) stížnost k rukám jeho nadřízené Bc. Marie Markové.⁷

Dne 17. 12. 2012 matka oznámila OSPOD své podezření na zneužívání obou dívek jejich otcem (její písemné podání OSPOD postoupil příslušnému orgánu Policie ČR k dalšímu šetření).⁸

Dne 19. 12. 2012 OSPOD oběma rodičům důrazně **doporučil řešit situaci prostřednictvím odborného, příp. terapeutického poradenství** (doporučeno Centrum psychologicko-sociálního poradenství Středočeského kraje v Králově Dvoře). Ze záznamu ve spisové dokumentaci (č. str. 87) pak vyplývá, že OSPOD telefonicky ověřil, že dne 15. 1. 2013 proběhla první plánovaná schůzka v poradně s oběma rodiči: dohodli se na tom, že i nadále budou plně respektovat platný rozsudek soudu, resp. schválené dohody. Další schůzka naplánována nebyla z důvodu šetření orgánů činných v trestním řízení (viz výše).

⁶ Stěžovatelka např. uvádí, že OSPOD omlouval fyzický útok otce, když napsal, že „k napadení došlo poprvé a matka není schopná osobu otce jakkoli mentálně akceptovat“, a dále nepravdivě uvedl, že „matka nechce, aby byl soudně upraven styk otce s dětmi, dokonce prý matka připustila i možnost podání návrhu na zákaz styku“, že „si rodiče dětí navzájem kradou“ a že „je velmi reálná hrozba toho, že matka se bude snažit styk dcer s otcem ztěžovat, dokonce i negovat“.

⁷ Stížnost byla vyhodnocena jako nedůvodná a zároveň nebylo vyhověno žádosti stěžovatelky na změnu sociálního pracovníka (dne 15. 1. 2013).

⁸ Matka uvedla, že trestní oznámení na otce podal FOD.

V souvislosti s matčíným oznámením si OSPOD vyžádal písemné zprávy z Dětského krizového centra (dále jako „DKC“)⁹, Fondu ohrožených dětí (dále jako „FOD“), od pediatra¹⁰, který má nezletilé dívky ve své péči, a později i Mateřské školky [REDAKCE], kam děti docházely¹¹.

Trestní věc byla nakonec odložena, nic se neprokázalo (9. 4. 2013).

Z vyjádření OSPOD z dubna 2013 vyplývá, že vztahy rodičů jsou velmi vypjaté a vyhrocené. „...Oba rodiče, zejména pak však matka, se vzájemně obviňují z nedostatečné, příp. špatné péče o jejich společné dcery, nejsou schopni vzájemné racionální komunikace... Vzhledem k dlouhodobě přetrvávajícím konfliktním vztahům doporučil OSPOD oběma rodičům využití možnosti odborného poradenství v Centru psychologicko-sociálního poradenství Středočeského kraje v Králově Dvoře.“

Podle názoru OSPOD se daný případ v podstatě netýká dětí (ty jsou bez problémů – spokojené, zajištěné), je to spíše „válka“ rodičů. Dětem nejlépe vyhovuje dohoda rodičů schválená soudem (dětí v péči matky a velmi široce upravený styk s otcem). Tento názor OSPOD hodlal zastávat i v soudním řízení¹², samozřejmě pokud znalecké posudky¹³ s tímto nebudou v kolizi. Matka styku dcer s otcem nebránila, ten po celou dobu probíhal.

OSPOD se, dle svého přesvědčení a vyjádření, snaží komunikovat s oběma rodiči a odpovídat jim, což má oporu i ve spisové dokumentaci.

Poradenství rodičům OSPOD doporučoval několikrát (SPONTE, CPS) a ti ho využívali. Budou se snažit na poskytování poradenské pomoci navázat, zřejmě formou mediace. OSPOD je rozhodnut, v případě, že to bude třeba, mediaci rodičům nařídit rozhodnutím. Nicméně Mgr. Valta s tímto čekal, až bude ukončeno trestní

⁹ Ze zprávy DKC ze dne 19. 2. 2013 vyplývá, že je matka kontaktovala dne 11. 4. 2012 s podezřením, zda otec dívky sexuálně zneužívá a požádala o péči pro děti. Psychologické vyšetření M [REDAKCE] i T [REDAKCE] proběhlo v květnu a červnu 2012. Dne 25. 6. 2012 byly závěry sděleny matce, která k problematice sexualizovaného chování u M [REDAKCE] uvedla, „že vše co dělá, souvisí s tím, že některé věci odkoukala od dětí z MŠ“, situaci již v MŠ řešila.

Z psychologického vyšetření T [REDAKCE] byl učiněn následující závěr: „Z vyšetření je zjevné, že i přes konflikty mezi rodiči je ve svém prožívání T [REDAKCE] aktuálně stenická, nezatížená těmito událostmi. Bez známek traumatických zážitků. ...nebyly zjištěny žádné nápadnosti, které by aktuálně potvrzovaly podezření ze sexuálního zneužívání nezletilé. ...je potřebné zajištění klidného a stabilního prostředí a zmírnění konfliktních vztahů mezi rodiči.“

Z vyšetření M [REDAKCE] bylo shrnuto: „Během žádného z kontaktů nebyly zjištěny takové indicie, které by podezření z neadekvátního sexuálního chování otce vůči nezletilé potvrzovaly. ... Vzhledem ke své pozitivní vazbě na oba rodiče M [REDAKCE] přirozeně dětsky touží po obnově rodinného soužití, resp. harmonických vztazích mezi členy původní rodiny. ... Během posledních dvou kontaktů M [REDAKCE] sdělovala, že měla o otci podávat nepravdivé informace na přání matky. ... Výrazně nedoporučujeme případná další psychologická vyšetření nezletilé (s výjimkou soudně znaleckých posudků). Jako žádoucí pro zdravý psychický vývoj nezletilé se dále jeví zachování kontaktu M [REDAKCE] s oběma rodiči, uklidnění konfliktu mezi rodiči či alespoň eliminace informací o něm směrem k dítěti, jasné vymezení vzájemných vztahů a zajištění bezpečného prostředí a vztahů.“

¹⁰ Ze zprávy MUDr. K [REDAKCE] ze dne 30. 1. 2013: „... Na chování děvčátek jsem ale nikdy nepozorovala nic zarážejícího, k otci odcházejí bez odporu, M [REDAKCE] se nechala bez protestu prohlédnout i dole, mimo většího opruzení byl zevní nález fyziologický. Na gynekologické vyšetření jsem ji neposílala. ...“

¹¹ V závěru zprávy ze dne 27. 2. 2013 se uvádí: „Nezaznamenala jsem žádné výrazné citové problémy nebo projev strádání v psychické ani fyzické oblastí, což platí pro obě děvčata. Spolupráce s oběma rodiči je dobrá, oba se aktivně zajímají o chování svých dětí.“

¹² Otec podal návrh na změnu výchovy a výživy nezletilých.

¹³ Usnesením soudu ze dne 9. 4. 2013 byli ustanoveni znalci z oboru zdravotnictví – klinická psychologie mladistvých a dětská psychiatrie a bylo jim zadáno spěšné vypracování znaleckých posudků.

řízení a chce ještě počkat, až budou vypracovány znalecké posudky, případně vydáno rozhodnutí soudu (alespoň prvostupňového).

Pokud jde o předání případu jinému sociálnímu pracovníkovi, k tomu Mgr. Valta při místním šetření v srpnu 2013 na dotaz sdělil, že o tom uvažoval. Vnímá, že jeho spolupráce s paní K. [redacted] vážne a cítí i její nesympatie. Rád by ale dotáhl do konce alespoň probíhající soudní řízení.

V červnu 2013 stěžovatelka OSPOD přeposlala e-mail otce, v němž jí oznámil, že děti budou chodit od září do školky také v B. [redacted] (ve čtvrtek a v pátek). Zásadně s tím nesouhlasila, jednání otce označila za svévolné. OSPOD žádala o domluvu otci. Mgr. Valta jí přislíbil, že s otcem na dané téma promluví, neboť ani on nepovažuje za vhodné střídání dvou mateřských škol (minimálně do doby rozhodnutí soudu ve věci samé), což také učinil. Nicméně otec v dané záležitosti neustoupil.

Dne 27. 2. 2014 rozhodl Okresní soud v Berouně o návrhu otce na změnu výchovy – **svěřil obě dívky do střídavé výchovy rodičů** (s týdenním intervalem střídání) a upravil také jejich pobyt u rodičů v průběhu letních prázdnin. OSPOD jako kolizní opatrovník v rámci soudního řízení uvedl, že s ohledem na znalost poměrů v rodině považuje za vhodný model výlučné výchovy matky a širokého styku otce, popř. model střídavé výchovy. Vyjádřil zároveň přesvědčení, že je nutné pracovat na zlepšení vzájemného vztahu rodičů, který je dlouhodobě problematický a napjatý, a to např. formou soudem nařízené mediaci.

Ve věci soud zadal vypracování znaleckého posudku z oboru zdravotnictví – klinická psychologie mladistvých a dětská psychiatrie (znalci PhDr. K. [redacted] H. [redacted] a MUDr. L. [redacted] J. [redacted]). Znalci dospěli k závěru, že vzájemné vztahy mezi rodiči jsou konfliktní a narušené; vztah mezi matkou a dětmi a mezi otcem a dětmi je dobrý, silný a vřelý. Výchovné schopnosti a předpoklady obou rodičů jsou dostatečné; otec má o něco lepší předpoklady k výchově nezletilých než matka, která se jeví jako méně psychicky vyrovnaná. Matka má aktuálně lepší faktické reálné podmínky. Znalci dále konstatovali, že „děti jsou zvyklé na široký rozsah styku s oběma rodiči, téměř na střídavou výchovu. Za předpokladu, že se rodiče dohodnou (je to v jejich schopnostech i silách), je střídavá výchova nejméně problematickou variantou styku dětí s rodiči.“ PhDr. H. [redacted] doplnil své závěry v tom smyslu, že oba rodiče jsou schopní a způsobilí děti vychovávat, oba mají ve výchově nezastupitelnou roli. U T. [redacted] a M. [redacted] dosud nebyly shledány žádné známky neurotizace, proto má za to, že výchova tak, jak fungovala doposud, je ve své podstatě bezproblémová. Rodiče jsou vysokoškolsky vzdělaní, oba mají schopnost dostatečně ovládat a usměrňovat své chování. MUDr. J. [redacted] poukázala na to, že základem problémů je neschopnost rodičů se dorozumět a komunikovat a dále zdůraznila, že děti upřednostňují spravedlivou, téměř rovnocennou výchovu ze strany obou rodičů. Uvedla, že nelze preferovat žádného z rodičů, neboť oba mají téměř stejné výchovné předpoklady, přičemž zjistila nepřímé ovlivňování ze strany obou rodičů (a současně potvrdila přímou manipulaci M. [redacted] ze strany matky). Oba znalci se vyjádřili v tom smyslu, že případnou soudem nařízenou mediací nepovažují za vhodnou. Za vhodnější označili **samostatnou dlouhodobou psychoterapii, později rodinnou terapii rodičů** zaměřenou na odstranění konfliktů mezi nimi.

Znalecké posudky tedy vyšly, pokud jde o děti, dobře – problém rodičů se jich zásadním způsobem nedotýká a speciální pomoc v tomto směru nepotřebují.

Dle aktuálního sdělení OSPOD holčičky chodily celý rok do dvou mateřských školek. Mladší bude střídat školku i nadále a starší bude od září chodit do Základní školy v Berouně. Matka sice chtěla, aby M. navštěvovala školu v S. kde je malotřídka, ale nakonec o tom takto rozhodl na návrh otce soud.

Styk obou nezletilých s otcem byl po celou dobu (až do doby nabytí právní moci rozhodnutí soudu o střídavé výchově) bez větších problémů pravidelně uskutečňován. Rodiče spolu nekomunikují ideálně, ale na základních věcech týkajících se dětí jsou schopni se dohodnout. Aktuálně k žádným problémům v rodině nedochází. Mgr. Valta rovněž sdělil, že spolupráce s paní K. se velmi zlepšila.

C - Hodnocení věci ochránkyní

Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, mi ukládá povinnost působit k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívat k ochraně práv a svobod.

Zájem dítěte musí být v souladu s čl. 3 Úmluvy o právech dítěte předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, uskutečňované, mimo jiné správními orgány.

Předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí je podle ustanovení § 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí¹⁴ zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Podle ustanovení § 1 tohoto zákona se sociálně-právní ochranou dítěte rozumí, mimo jiné, ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

Obecní úřad je na základě ustanovení § 10 odst. 1 výše uvedeného zákona povinen, mimo jiné, působit na rodiče, aby plnili své povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, a projednat s nimi odstranění nedostatků ve výchově.

Rodičovská odpovědnost byla do 31. 12. 2013 definována v ustanovení § 31 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, jako souhrn práv a povinností, mimo jiné, při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Podle ustanovení § 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, zahrnuje rodičovská odpovědnost povinnosti a práva rodičů, která spočívají, mimo jiné, v udržování osobního kontaktu s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění.

Dle ustanovení § 876 a ustanovení § 877 občanského zákoníku vykonávají rodičovskou odpovědnost rodiče ve vzájemné shodě. Nedohodnou-li se rodiče v záležitosti, která je pro dítě významná zejména se zřetelem k jeho zájmu, rozhodne soud na návrh rodiče; to platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič z rozhodování o významné záležitosti dítěte druhého rodiče. Za významnou záležitost se přitom

¹⁴ Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

považují zejména nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště a volba vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte.

V ustanovení § 11 zákona o sociálně-právní ochraně dětí je upravena poradenská činnost OSPOD, který pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě. Může rodičům uložit povinnost podle ustanovení § 12 odst. 1 písm. b) výše uvedeného zákona využít odborné poradenské pomoci, jestliže bez této pomoci nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte, zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo úpravě styku s dítětem. Podle ustanovení § 13 tohoto zákona může OSPOD rodičům poté uložit také výchovné opatření – mimo jiné povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo povinnost účastnit se prvního setkání s mediátorem nebo terapie.

Celým spisem se prolíná základní problém – vzájemný vztah mezi rodiči a jejich neschopnost či neochota spolu komunikovat a dosáhnout shody v podstatných otázkách výchovy a rovněž vzdělání dětí¹⁵. Vyplývá to ze zpráv odborníků a opakovaně k témuž závěru došel i OSPOD.

OSPOD na základě zhodnocení konfliktnosti vztahu a komunikace rodičů postupoval v intencích tehdy účinného znění zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Rodičům **opakovaně nabízel a doporučoval využití odborné pomoci**. Ti ji sice vždy krátce využili, ale bez požadovaného dlouhodobého efektu. Přesto OSPOD v daném případě nevyužil svého oprávnění a **nenarídil** využití odborné poradenské pomoci.

Nicméně v tomto ohledu **neshledávám v postupu OSPOD pochybení**. Uvědomuji si, že jakékoli autoritativní rozhodnutí v rodinných vztazích nepřispívá ke klidnější rodinné atmosféře a role OSPOD by se měla soustředit především na jemnější metody práce s rodiči, spočívající především v co nejdůslednějším vedení ke smíru a dohodám, jakkoli je to obtížné. Jsem přesvědčena, že v tehdy extrémně vyhocené situaci, kdy matka podala na otce několik trestních oznámení (napadení, únos dětí, vydírání, nebezpečné pronásledování a také pohlavní zneužívání dětí), by nařízení využít odborné poradenské pomoci či mediace bylo pouze formálním úkonem (a pravděpodobně i nástrojem vedoucím k eskalaci situace), nikoli v zájmu dětí. Jsem toho názoru, že OSPOD správně vyčkal ukončení trestního řízení a rovněž vypracování znaleckého posudku, který nadto potvrdil, že nařízená mediace není v daném případě vhodná.

Ráda bych však zdůraznila, že v současné době, kdy soud svěřil děti do střídavé výchovy, která na rodiče klade vysoké nároky a velkou míru odpovědnosti, a rovněž s ohledem na doporučení znalců by aktivita OSPOD v tomto směru mohla být žádoucí. Jakmile tedy taková potřeba vyvstane, měl by OSPOD neprodleně začít pracovat s rodiči na zlepšení jejich vzájemné kooperace a komunikace a tento stěžejní problém v zájmu dětí efektivně řešit. Mám tím na mysli doporučení rodičům (a případně poté uložení povinnosti rozhodnutím ve správním řízení) využít **adekvátní a odpovídající odbornou pomoc**, jak ji doporučili soudní znalci.

¹⁵ V minulosti přihlášení dětí rodiči do dvou různých mateřských škol a aktuální nutné rozhodnutí Okresního soudu v Berouně ze dne 6. 6. 2014, pokud jde o volbu základní školy v případě M██████.

Postup OSPOD, konkrétně Mgr. Valtý, v době od 14. 2. 2012, kdy otec nepředal děti matce, rozhodl se s nimi odjet a nesdělil matce kam, **nehodnotím kladně**. Jeho vyjádření Policii ČR v tom smyslu, že „dokud nerozhodne soud, nemá ani jeden z rodičů povinnost druhému sdělovat, kde se s dětmi zdržuje“, považují za nešťastné a nepravdivé. Rodičovská odpovědnost (dříve zodpovědnost) náleží stejně oběma rodičům. Přestože tedy dívky pobývaly se svým otcem, který se za situace, kdy neexistovalo soudní rozhodnutí o svěřeni dětí do péče ani o úpravě styku, tímto jistě nedopustil únosu či jiného protiprávního jednání, jsem přesvědčena, že matka měla právo vědět, kam s nimi odjel a kde se nachází, měla právo je i např. navštívit či jim zatelefonovat. Otec matce svým svévolným chováním (rozhodnutím) znemožnil výkon práv a povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti a OSPOD ho na to měl přinejmenším důrazně upozornit. Informaci v tomto duchu měl Mgr. Valta sdělit také Policii ČR.

Pokud jde o zprávu Mgr. Valtý pro soud (z března 2012), domnívám se, že jeho vyjádření skutečně **nebylo adekvátní**, když uvedl, že „matka žádá, aby styk dětí s otcem nebyl soudně nijak upraven (dokonce připustila i možnost podání návrhu na zákaz styku)“ a že „si rodiče děti navzájem kradou“. Rovněž vyjádřený předpoklad, že „je zde velmi reálná hrozba toho, že matka se bude snažit za stávající situace styk dcer s otcem nejen jakkoliv ztěžovat, ale dokonce pravděpodobně i negovat“, **považuji za neobjektivní a nemající oporu ve spisové dokumentaci**. Při jednání u soudu uvedl, že na zprávě trvá, „neboť vycházel z místních šetření, a to z podmínek v době šetření“. Šetření u matky však proběhlo v době, kdy byly děti s otcem neznámo kde.

Na druhou stranu však **nemohu zcela přisvědčit ani stěžovateli**, neboť ani její tvrzení není přesné. Mgr. Valta neomlouval fyzický útok otce, nýbrž konstatoval, že „matka sděluje, že k partnerovu fyzickému útoku vůči její osobě došlo inkriminovaného dne vůbec poprvé, nicméně ona byla tímto jeho jednáním natolik zaskočena, že od té doby není schopna osobu otce mentálně akceptovat, a proto jejich vzájemný vztah raději ukončila“.

Závěrečný návrh OSPOD obsažený v této zprávě a požadující, aby soud v případě, že svěří obě nezletilé do výchovy matky, současně pevně stanovil jasná pravidla styku dětí s otcem, pak **hodnotím jako velmi rozumný a učiněný v zájmu dětí**.

Ráda bych ještě reagovala na e-mailovou odpověď Mgr. Valtý z června 2013¹⁶, s jejímž obsahem v podstatě souhlasím, až na část týkající se mediace – na mediaci (ani nařízené) nespátřuji nic trapného, ať se jedná o vysokoškolsky erudované lidi, či lidi se základním vzděláním. Nemohu však pominout formu, jakou je psána [ač s omluvou za užití, takovýto výraz nelze ve vyjádření sociálního pracovníka směrem k rodičům (matce) akceptovat], a skutečnost, že **by měla směřovat vůči oběma rodičům**, přitom je odpovědí pouze matce.

¹⁶ Cit.: „... To, že již nebudete fungovat jako partneři je pochopitelné a pravděpodobně nevrátne, role rodičů vám ale zůstává na celý život. A obávám se, že pokud ve vašem vztahu nedojde časem k nějakému pozitivnějšímu posunu, dají vám to – oběma (!) vaše holky jednou, omlouvám se za výraz, „pěkně sežrat“. Samozřejmě že bych vám mohl (a patrně dle zákona i asi měl) nařídít např. mediaci, ale, promiňte, u dvou dospělých, vysokoškolsky erudovaných lidí by mě to přišlo navýsost velmi trapné...“

Ohledně ostatní činnosti OSPOD konstatuji, že komunikoval s oběma rodiči, reagoval na jejich podání, ověřoval si tvrzení u třetích osob (ať již mateřské školy, ošetřující lékařky dětí či krizového centra). Nic nenasvědčuje tomu, že by někdo z pracovníků OSPOD byl podjatý, při své činnosti preferoval pouze jednoho z rodičů či nejednal v zájmu dětí.

Přestože výkon kolizního opatrovnictví nebyl předmětem šetření, jsem toho názoru, že OSPOD i v rámci soudního řízení vystupoval v zájmu dětí – příkláněl se ke svěření dětí do péče matky s širokou úpravou jejich styku s otcem, popř. ke střídavé výchově, což plně odpovídalo přáním dětí i znaleckému posudku.

D - Závěry

Na základě výše popsaných zjištění a úvah jsem ve smyslu ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv dospěla k přesvědčení, že se Městský úřad Beroun dopustil pochybení, když důrazně neupozornil otce na nevhodnost jeho chování, když se svými dětmi odjel neznámo kam a matce odmítl sdělit místo pobytu, nepůsobil na něj v tomto směru, Policii ČR poskytl zavádějící a nepravdivou informaci, a dále ve svém vyjádření pro soud nebyl objektivní a přesný (nedostatečně zvážil význam svých tvrzení).

Zprávu o šetření zasílám starostce a žádám, aby se v zákonné lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřila ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě¹⁷.

O svých zjištěních a závěrech informuji rovněž stěžovatelku.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

¹⁷ S ohledem na značný časový odstup od vytýkaných pochybení OSPOD a rovněž na aktuální situaci nemám na mysli nápravu v pravém slova smyslu (ve vztahu k tomuto konkrétnímu případu), ale spíše zajištění odborného proškolení pracovníků OSPOD, jejich upozornění, aby pečlivě vážili význam svých písemných a verbálních projevů, kladli důraz na objektivitu a přesnost a rovněž seznámení s mými závěry tak, aby se OSPOD do budoucna obdobných pochybení vyvaroval.

